

Kresy Rzeczpospolitej

Kresy Rzeczpospolitej

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wstęp

Pojęcie kresów jest szczególne w polskim dyskursie historycznym. Z jednej strony odnosi się do burzliwej historii dawnych wschodnich terenów Polski, z drugiej strony mit kresów wydaje się być kluczowym elementem współczesnej polskiej tożsamości narodowej.

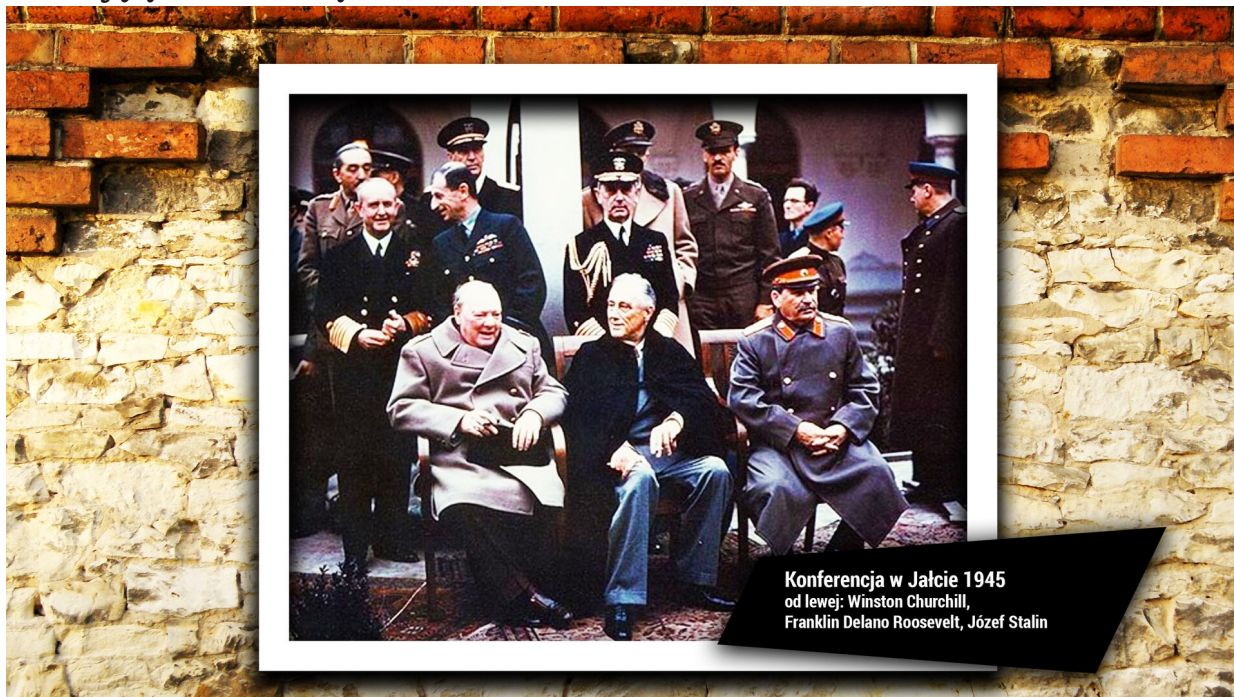
Pojęcie kresów wprowadził do dyskusji polski poeta i geograf Wincenty Pol. W połowie XIX wieku określił tym terminem odległe pograniczne. Z czasem termin ten nabrał szerszego znaczenia i zaczął odnosić się do utraconych południowo-wschodnich terenów Rzeczpospolitej.

Należy pamiętać, że dzieje kresów na przestrzeni wieków były dość burzliwe. Były to bowiem tereny bardzo zróżnicowane kulturowo, mimo że formalnie znajdowały się pod zwierzchnictwem Rzeczpospolitej. Obszary te zamieszkiwane były przez ludzi o narodowości polskiej, ukraińskiej, białoruskiej, jak również przez Żydów. Wzrost tendencji nacjonalistycznych w XIX i XX wieku spowodował wiele konfliktów, których bolesne rozliczanie trwa do dzisiaj.

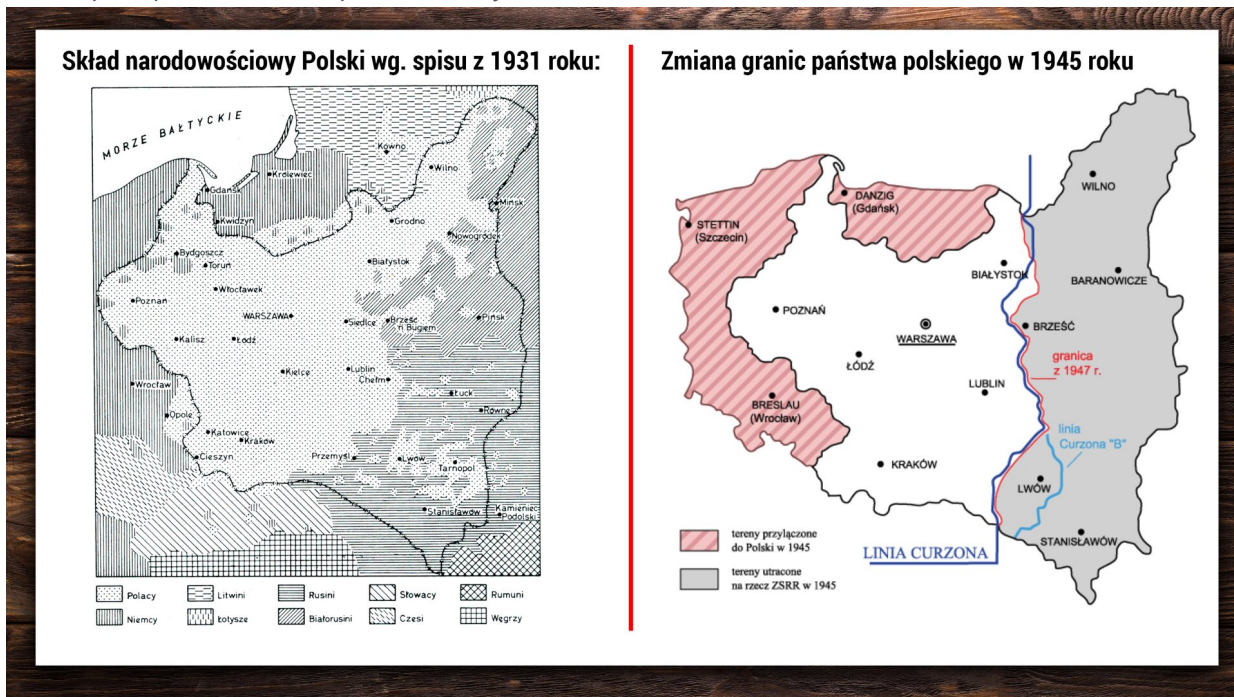
Współczesna sytuacja kresów jest konsekwencją konferencji jałtańskiej. W lutym 1945 r. przedstawiciele koalicji antyhitlerowskiej zdecydowali o zmianie kształtów granic

państwa polskiego. Tereny kresów stały się wówczas częścią Związku Sowieckiego. Współcześnie są to obszary należące do Litwy, Białorusi i Ukrainy.

Obecny stosunek do kresów kluczy między dwoma tendencjami. Z jednej strony występuje tu nostalgia za utraconymi terenami, z drugiej pragmatyczna konieczność ułożenia sobie relacji z obecnymi gospodarzami tych ziem. Jest to również historia, w której pojawiały się bolesne konflikty pomiędzy różnymi narodowościami zamieszkującymi te tereny.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nauczysz się

poznasz historyczne i współczesne znaczenie kresów;

scharakteryzujesz *mit kresów*;

zdefiniujesz pojęcia takie jak nacjonalizm, szowinizm i kosmopolityzm;

poznasz znaczenie pamięci historycznej.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Po zapoznaniu się z e-materiałem uczeń:

rozumie znaczenie historyczne pojęcia *kresy*;

wymienia narodowości zamieszkujące kresy;

definiuje nacjonalizm, szowinizm i kosmopolityzm;

rozumie konieczność zachowania pamięci o miejscach i ludziach kresów.

KRESY RZECZPOSPOLITEJ – *audiobook*

Rozdziały:

1. Trudna przeszłość
2. Mit kresów
3. Ojczyzna mała i duża

Notatka dla prowadzącego

Wskazówka

Historia to nie tylko wydarzenia, które znamy ze szkolnych podręczników, lecz również losy, w które wpłątane mogą być nasze rodziny. Bohater materiału, 16-letni Piotr, przygotowuje się do wycieczki szkolnej na Ukrainę. Uczeń bardzo interesuje się historią i planuje zdawać maturę z tego przedmiotu. W międzyczasie odkrywa, że jego rodzina pochodzi z terenów dzisiejszej Ukrainy – temat ten nigdy nie pojawiał się jednak w rodzinnych opowieściach.

Dziadek Piotra nie żyje już od kilku lat, więc nie może go zapytać o rodzinne dzieje. Rodzice unikają odpowiedzi, tłumacząc, że nic nie wiedzą albo, że nie ma o czym rozmawiać. Jedyną nadzieją jest rozmowa z babcią, która urodziła się w Lwowie, a po wojnie została zmuszona do przeniesienia się na tzw. *ziemie odzyskane*.

NIEZNANA HISTORIA RODZINNA

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PAabhmFEG>

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wersja tekstowa z wyróżnieniem pojęć

Polecenie 1

Przypomnij sobie dzieje relacji polsko-ukraińskich przed wybuchem II wojny światowej.

Polecenie 2

Poszukaj informacji o organizacji kresowian działającej w pobliżu twojego miejsca zamieszkania. Czym się obecnie zajmuje?

Polecenie 3

Zastanów się, czy w imię przyszłej współpracy międzynarodowej można ignorować trudne momenty w historii?

Podsumowanie

Współczesny świat jest określany jako *globalna wioska*. **Globalizacja** jest definiowana przez niektórych badaczy jako zwiększenie się współzależności i integracji państw, prowadzące do zacierania się różnic pomiędzy ludźmi. Czy w takim zglobalizowanym świecie jest miejsce na małe i wielkie ojczyzny? Czy w świecie ponadnarodowych korporacji jest jeszcze miejsce na patriotyzm?

Niektórzy nazwają siebie **kosmopolitami**, czyli obywatelami świata. Ich prekursorem był grecki filozof Diogenes z Synopy. Twierdził on, podobnie jak współcześni kosmopolici, że podziały państwowe i narodowe są sztuczne, zatem należy on po prostu do *świata*.

Doświadczenie pokazuje jednak, że globalizacja niekoniecznie musi oznaczać utratę znaczenia pojęcia narodu, a różnice kulturowe – paradoksalnie – mogą stać się jeszcze bardziej istotne. Postawy takie jak patriotyzm i **nacjonalizm** nie odchodzą zatem do lamusa.

Patriotyzm jest postawą opartą na szacunku i oddaniu dla własnej ojczyzny. Zakłada on również pielęgnowanie, ale nie bezkrytyczne, własnej historii i tradycji. W przeszłości, gdy istnienie państwa polskiego było zagrożone, patriotyzm przejawiał się przede wszystkim w zbrojnej walce w obronie Rzeczypospolitej. Współczesny patriotyzm to wzięcie odpowiedzialności za swój kraj przejawiająca się – przykładowo – w angażowaniu się w sprawy publiczne.

Stosunek do ojczyzny może przyjąć jednak postać nacjonalizmu, który uznaje naród za najwyższą wartość – ważniejszą niż los jednostki. Skrajna i patologiczną postacią nacjonalizmu jest **szowinizm**, który bezkrytyczne uwielbienie do własnego narodu łączy z pogardą dla innych narodowości.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

PRACA DOMOWA

Praca domowa

Polecenie 4.1

Zaprezentowany materiał audio był fikcyjną rozmową wnuka z babcią. Istnieją jednak zbiory prawdziwych relacji świadków historii. Dziedzina, która zajmuje się takimi zbiorami nazywa się historia mówiona. Zjrzyj na dostępne w Internecie archiwa (<http://www.polacynawschodzie.pl/> lub <http://www.audiohistoria.pl>) oraz odszukaj relacji dotyczącej kresów. Wybierz jedną z dostępnych relacji, odsłuchaj ją i przygotuj na jej podstawie krótką notatkę.

Ćwiczenia

Wskazówka

W przypadku braku możliwości rozwiązania zadania z klawiatury lub trudności z odczytem przez czytnik ekranu skorzystaj z innej wersji zadania.

Ćwiczenie 1

Po zapoznaniu się z materiałem zdecyduj czy twierdzenie jest prawdziwe czy fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Na terenie kresów wschodnich mieszkali różne narodowości: Białorusini, Polacy, Ukraińcy i Żydzi.	☐	☐
Lwów przed II wojną światową należał do państwa Ukrainy.	☐	☐
Cerkiew to nazwa świątyni w kościele prawosławnym.	☐	☐
Polska samodzielnie zrzekła się terenów zwanych kresami wschodnimi.	☐	☐
Polska uczestniczyła w konferencji jałtańskiej.	☐	☐
Bezpośrednio przed drugą wojną światową Wrocław należał do państwa polskiego.	☐	☐

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 3

Po zapoznaniu się z materiałem wybierz prawidłową odpowiedź.

1. Wielu naukowców związanych z Uniwersytetem Jana Kazimierza w Lwowie przeniosło się po II wojnie światowej do: .

2. Cmentarz Łyczakowski znajduje się: .

3. Przymusowe przesiedlenia ludności to: .

4. Wrocław znajdował się na terenach przyznanych Polsce po II wojnie światowej.

W propagandzie komunistycznej ziemie te nazywane były: .

5. Bezpośrednio po II wojnie światowej Lwów stał się częścią: .

we Lwowie

Poznania

w Kijowie

Wrocławia

imigracje

odzyskanymi

Białorusi

Ukrainy

zdobytymi

Związku Sowieckiego

deportacje

Warszawy

repatriacje

w Kamieńcu Podolskim

nowymi

Zródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij zdania odpowiednimi wyrazami lub frazami. Skorzystaj z banku słów.

Dla Babci Piotra przeszłość jest i wołałaby o niej zapomnieć.

Babcia Piotra, by pojechał na wycieczkę na Ukrainę.

Rozliczenie z przeszłością to zadanie dla .

Niektórzy seniorzy wspominając jedynie to, co było dobre.

Według babci Piotra polityka pamięci powinna uwzględniać historyczną prawdę, jak i

.

zachęca

idealizują przeszłość

współczesne interesy

młodego pokolenia

zbyt bolesna

Zródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Inna wersja zadania

Słowniczek

Globalizacja

nazwa procesów, które zmniejszają przestrzenny i społeczny dystans pomiędzy państwami i narodami; globalizacja prowadzi do większej integracji społeczeństw i gospodarek, a przez to również do zmniejszenia znaczenia państw narodowych.

Grupa etniczna

tożsamość społeczna bazująca na wspólnocie doświadczeń historycznych i kulturowych.

Kosmopolityzm

[gr. *kosmopolítēs* – obywatel świata], światopogląd, według którego podziały narodowe i państwowe są nieistotne, gdyż jest się przede wszystkim obywatelem świata.

Nacjonalizm

[łac. *natio* – naród], ideologia polityczna, w której naród jest najwyższą wartością, a wszystko inne (w tym prawa jednostki) powinno być mu podporządkowane.

Patriotyzm

[łac. *patria*, -ae; gr. *patriotes* – ojczyzna], postawa szacunku i oddania dla własnej ojczyzny, związana z pielęgnowaniem jej dziedzictwa oraz działalnością na rzecz jej dobra.

Szowinizm

[fr. *chauvinisme*] skrajna forma nacjonalizmu, która umiłowanie do własnego narodu łączy z pogardą dla narodów innych.

Powrót do e-podręcznika

E-podręcznik „wspóln@historia”

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/223790/v/latest/t/student-canon>

19. Wiem, gdzie Polska jest na mapie. Walka o granice II Rzeczypospolitej

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/223790/v/latest/t/student-canon/m/j0000008NEB6v32>

E-podręcznik „Warsztaty, projekty, debaty”

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/224102/v/latest/t/student-canon>

20. My, patrioci

http://www.epodreczniki.pl/reader/c/224102/v/30/t/student-canon/m/j00000081KBv29#j00000081KBv29_0000003D